

ΕΜΜ. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

ΠΑΡΕΡΓΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΓΓΕΛΟΥ Ν. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

124637

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Δ. ΡΟΪΔΟΥ

ΠΑΡΕΡΓΑ

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ι. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΥ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΟΜΟΣ Α'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

1885

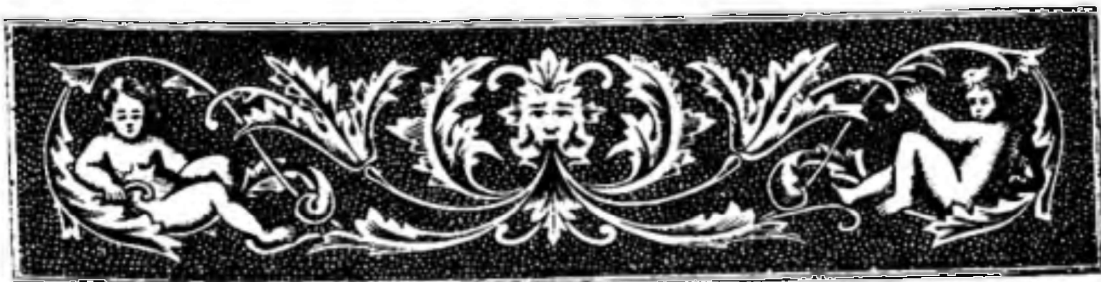
ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ.....	Σελ. ζ'
ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ.....	» θ'
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	» ια'
ΤΑ ΣΤΙΓΜΑΤΑ.....	» ι
ΑΙ ΜΑΓΙΣΣΑΙ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΟΣ.....	» ιβ
ΟΙ ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΟΣ.....	» 37
ΟΡΕΣΤΗΣ ΚΑΙ ΠΥΛΑΔΗΣ.....	» 46
ΧΡΥΣΗΪΣ.....	» 54
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ.....	» 61
ΠΕΤΡΟΣ Ο Β' ΤΗΣ ΒΡΑΣΙΛΙΑΣ.....	» 79
ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ.....	» 98
Η ΑΜΦΙΒΟΛΟΣ ΖΩΗ.....	» 104
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΜΦΟΡΩΤΕΡΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΝΟΙΑΝ ΔΙΑΙΤΗΣ.....	» 120
ΠΕΡΙ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΕΩΣ.....	» 131
ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ ΔΟΥΛΟΙ ΚΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ...	» 143
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ.....	» 164
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΓΓΛΙΔΟΣ ΠΕΡΙ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ.....	» 170

ΑΣΜΟΔΑΪΚΑ

Α' ΟΝΟΛΟΓΙΑΙ.....	Σελ. 174
α' ΟΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ.....	» 177
β' ΟΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ.....	» 181
γ' ΟΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ.....	» 184
δ' ΟΝΟΣ ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ.....	» 185
ε' ΟΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ.....	» 187
Β' ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΣΥΡΟΥ.....	» 190
Γ' ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΑΤΥΡΑ.....	» 194
Δ' ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ Κ. ΡΟΪΔΟΥ ΕΝ ΤΩΙ	
« ΑΣΜΟΔΑΪΩΙ ».....	» 196
ΜΩΣΑΙΚΟΝ.....	» 202
ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ ΕΞ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ	
ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ.....	» 217
ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ...	» 223

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ

Αποφασίσαντες ἅπαξ νὰ κατέλθωμεν εἰς ἐκδοτικούς ἀγῶνας, προὔτιμήσαμεν ἀντὶ παντός ἄλλου ἔργου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ κ. Ροΐδου, σχόντος τὴν εὐγενῆ καὶ ἀφιλοκερδῆ προθυμίαν, ὅπως εὖμενῶς ἀποδέξῃται τὴν ἡμετέραν αἴτησιν. Τοὺς λόγους τῆς τοιαύτης ἡμῶν, μεταξὺ ἄλλων λογίων, προτιμήσεως φρονοῦμεν ὅτι δὲν ἐπιβάλλεται ἡμῖν νὰ ἐκθέσωμεν περιοριζόμεθα δ' ἀπλῶς νὰ σημειώσωμεν ὅτι, ἐκτός τῶν ἄλλων λόγων τῆς προτιμήσεως, ὑπῆρχε δι' ἡμᾶς ὁ κ. 'Ροΐδης ἀπὸ τῆς ἐρηθικῆς ἡμῶν σχεδὸν ἡλικίας, ὁ κατ' ἐξοχὴν εὐνοοῦμενος λόγιος ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, εἰς τῶν ἔργων του δὲ τὴν ἀνάγνωσιν μετ' ἀπληστίας ἐρριπτόμεθα εὐρίσκοντες αὐτὰ ἐπὶ τῶν διαφόρων Περιοδικῶν· πολλάκις δὲ τὴν ἀνάγνωσιν πραγματείας τινὸς τοῦ κ. 'Ροΐδου, προετιμήσαμεν ἀντὶ τοῦ τακτικοῦ ἡμῶν μαθήματος, οὐχὶ δ' ἅπαξ, ἐν πλήρει παραδόσει,

τὴν ἀνάγνωσιν ὀλίγων σελίδων τούτου, ἐπληρώσαμεν δι' αὐστηρᾶς παρὰ τοῦ καθηγητοῦ ἐπιπλήξεως.

Τοιαύτας λοιπὸν ἔχοντες σχέσεις ἐκ τοῦ παρελθόντος μετὰ τῶν ἔργων τοῦ κ. Ῥοῖδου, προέδωμεν εἰς τὴν ἑκδόσιν αὐτῶν κατὰ προτίμησιν· φρονοῦμεν δὲ ὅτι παραδίδομεν εἰς τὴν δημοσιότητα βιβλίον τερπνὸν καὶ ἡδύως ἀναγινωσκόμενον, ἔχον δὲ τὸ προτέρημα νὰ ἐκδιώκῃ τὸν ὕπνον ἀπὸ τῶν βλεφάρων καὶ νὰ φέρῃ τὸ μειδίαμα ἐπὶ τοῦ χείλους, ἐν ταύτῳ δὲ καὶ τὴν διάνοιαν νὰ τρέφῃ.

Εὐελπιστοῦμεν δὲ ὅτι ἡ ἑκδοσις τῶν ΠΑΡΕΡΓΩΝ τοῦ κ. Ῥοῖδου θέλει χαιρετισθῇ παρὰ πάντων ὡς πρᾶξις συμπληροῦσα ἔλλειψιν, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς ὁμοφώνου ἐπαινετικῆς συναυλίας τῆς δημοσιογραφίας, ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τῆς ἐκδόσεως, καὶ τῶν ἰδιαιτέρων συγχαρητηρίων τῶν φίλων, οἵτινες ἐπεδοκίμασαν θερμῶς τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν ταύτην.

Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἔργα, πραγματευόμενα διάφορον ἕκαστον θέμα, περισυνέχθησαν ἐκ διαφόρων Περιοδικῶν, Ἡμερολογίων, Ἐφημερίδων κλπ. πλὴν τῶν τελευταίων Σκέψεων περὶ Συγχρόνων Ἑλλήνων, αἵτινες εἰσὶν αἱ πλεῖσται ἀδημοσίευτοι καὶ ἐξηγίμεναι ἐξ ἔργου ἀνεκδότου τοῦ συγγραφέως. Τὰς ὑπὸ τὸν τίτλον Μωσαϊκὸν περιλαμβανομένας σκέψεις ἔγραψεν ὁ συγγραφεὺς κατὰ τὸ 1876. Τὴν χρονολογικὴν ταύτην ἐποχὴν δεῶν νὰ ἔχῃ ὁ ἀναγνώστης ὡς βάσιν πρὸς εὐχερῇ ἀντίληψιν πολλῶν σκέψεων εἰς γεγονότα τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀναγομένων.

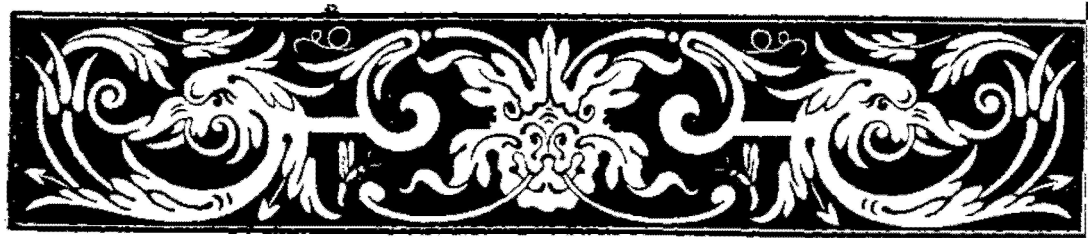
Ἐλπίζομεν ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλομεν φέρει εἰς ρῶς καὶ τὸν δεῦτερον τόμον τῶν ΠΑΡΕΡΓΩΝ, ἐν ᾧ θέλουσι δημοσιευθῇ ἔργα καθαρῶς κριτικά καὶ σοβαρώτερα τῶν τοῦ ἀνά χειρας.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 6 Μαρτίου 1886.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ι. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Σελ.	1	στίχ.	9	ἀντὶ	τράπεζαν	γράφ.	τράπεζαν καὶ
»	2	»	3	»	αὐτοῦ	»	αὐτοῦ συγγραφέα
»	3	»	29	»	παρ' ἡμῶν	»	παρ' ἡμῶν
»	6	»	28	»	μετὰ τινος	»	μετὰ πολλὰς
»	8	»	6	»	ξενοδόχος	»	ξενοδόχος μου
»	8	»	30	»	ἡψάμην	»	ἔφασκα
»	13	»	6	»	ἐπὶ ἀνακλίντρον	»	ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρον
»	13	»	25	»	οὗτοι οἱ ἐστιγματισμένοι	»	οἱ ἐστιγματισμένοι οὗτοι
»	15	»	25	»	ἐπὶ τοῦ θέματος	»	εἰς τὸ θέμα
»	»	»	29	»	ἀπομείναντες	»	ἀπομείναντες τοι- οῦτοι
»	17	»	2	»	χαραχθεῖσαν αὐτοῦ	»	χαραχθεῖσαν αὐτῷ
»	20	»	11	»	ὡς ἄσχημον	»	ἄσχημον
»	21	»	21	»	φραγγέλας	»	φραγγέλια
»	24	»	2	»	διεδέχοντο	»	παρήρχοντο

Σελ.	τίτλ.	11	ἀντὶ	ἡλους	γράφ.	ἡλους
»	38	»	3	»	ἱεροκράται	» ἱεροκρατικοί
»	39	»	25	»	τερατικάς	» ἱερατικάς
»	40	»	16	»	μικράν	» μικράν
»	44	»	31	»	ἐξελεξάμην	» ἐξελέξαμεν
»	53	»	22	»	Ζῆθε	» Ζῆσε
»	75	»	27	»	ὀλίσθημα	» ὀλίσθημα
»	77	»	23	»	ν' ἀνασκευάζη	» ν' ἀνασκάπτῃ
»	130	»	5	»	ἡμῶν	» ἡμῶν τῷ ὄντι
»	134	»	3	»	μονομαχιῶν	» μονομαχίας
»	136	»	28	»	ὅτι ἀνάγκη	» ἡ ἀνάγκη
»	138	»	13	»	ἀν	» ἀφοῦ
»	142	»	2	»	ἀπὸ	» ἐπὶ
»	148	»	7	»	ἀφοῦ	» ἀφοῦ δηλ.
»	161	»	29	»	Ἑταιρῶν	» ἑταιρῶν
»	163	»	7	»	χριστιανισμοῦ	» χριστιανισμοῦ καὶ
»	166	»	11	»	ἐτέρου	» ἐτέρας
»	171	»	15	»	ἴσως ὅμως	» ἴσως
»	173	»	7	»	τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου	» τῶν διαδόχων τοῦ Φειδίου
»	183	»	23	»	μηχανήν	» κεφαλὴν
»	191	»	29	»	συκοφαντία	» συκοφαντία
»	192	»	7	»	κριτικῶν	» Κρητικῶν
»	195	»	21	»	παράσχῃ	» παρέχῃ
»	199	»	20	»	οἱ ὑποτασσόμενοι	» ὑποτασσόμενοι
»	209	»	10	»	χορῶ τὸ ἐσπέρας	» χορῶ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ

Οτε πρὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν κατέθεσα τὸν κάλαμον μετὰ τὸ τέλος νεανικοῦ μου ἔργου, εἶχον σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ μὴ λάβω πλέον αὐτὸν εἰς χεῖρας διὰ τοὺς ἑξῆς δύο λόγους, τῶν ὁποίων τὸ βάσιμον δύσκολον φαίνεται μοι ν' ἀμφισβητηθῇ. Ὁ πρῶτος τούτων εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν παρούσαν τῆς γλώσσης ἡμῶν κατάστασιν οὐδὲ δύο μεταξύ δέκα αὐτοῦ ἰδεῶν δύναται ὁ γράφων νὰ μεταδώσῃ, δὲν λέγομεν ἀκριδῶς ὁλλὰ τοῦλάχιστον ἐπαρκῶς, χωρὶς νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς χρήσεως λέξεώς τινος ἢ γραμματικοῦ τύπου, ἢ ἐξορισθέντος τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου, ὡς ᾔθθεν χυδαίου, ἢ ἀρχαίζοντος καὶ ἀχρήστου ἐν τῷ προφορικῷ. Κατ' ἀμφοτέρας δὲ ταύτας τὰς περιπτώ-

σεις, εἴτε τὸ λεγόμενον καὶ μὴ γραφόμενον, εἴτε τὸ γραφόμενον καὶ μὴ λεγόμενον προτιμήσῃ ὁ συγγραφεύς, ἀδύνατον εἶναι νὰ διατυπώσῃ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ ἀμιγῇ καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ παντὸς περισπασμοῦ τῆς προσοχῆς ἐπ' αὐτάς τὰς λέξεις, ἐνῶ αὗται τότε μόνον δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐκπληροῦσαι τὸν προορισμὸν αὐτῶν, ὅσάκις παρελαύνωσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου ἐντελῶς ἀπαρατήρητοι. Τοῦτο ὅμως εἶναι παρ' ἡμῖν κατ' ἐξαίρεσιν δυνατόν, μόνον ὅσάκις ἐκ συμπτώσεως τύχῃσι πᾶσαι αἱ λέξεις ὁλοκλήρου φράσεως κοιναὶ καὶ ἀκριβῶς ὅμοιαι τὴν κλίσιν ἐν τε τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ σήμερον ἑλληνικῇ, τῇ λαλουμένῃ δηλ. καὶ οὐχὶ τῇ γραφομένῃ. Ὁ ἀναγινώσκων λ. χ. «τράγος, λύκος, αἰτός, τὴν πέρδικα», προσέχει εἰς μόνην τὴν παράστασιν τῶν τοιούτων ζώων· ἀλλ' εἴτε «αἴλουρος» γράψῃ τις εἴτε «γάτος», εἴτε «πάπια» εἴτε «νῆσσα», εἴτε «ὁ χήν» εἴτε «ἡ χήνα», εἴτε «ἡ πέρδικα» εἴτε «ἡ πέρδιξ», ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν καὶ ἐπὶ τὸ ἀρχαϊκὸν ἢ τὸ δημῶδες τῆς λέξεως ἢ τῆς κλίσεως, τὰ οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς τὰ πτηνὰ καὶ τὰ τετράποδα ταῦτα, καὶ ἀμαυροῦντα τὴν καθαρότητα τῆς παραστάσεως διὰ τῆς ἀναμίξεως ὅλως ἀσχετοῦ αὐτῇ γραμματικοῦ περισπασμοῦ. Ὅσάκις κατ' ἐλάχιστον διαφέρουσιν ἀλλήλων, οἱ μὲν τύποι τῆς λαλουμένης ἐλκύουσιν ἐφ' ἑαυτῶν τὴν προσοχὴν ὡς φέροντες τὸ στίγμα τῆς προγραφῆς ὑπὸ τῶν λογίων, οἱ δὲ τῆς ἀρχαίας ὡς νεκροί. Μόνον κατόρθωμα τῶν δῆθεν διορθωτῶν τῆς γλώσσης ὑπῆρξε ν' ἀτιμιάσωσι καὶ νὰ καταστήσωσιν ἄχρηστον ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ τὸν

πλοῦτον τῆς λαλουμένης, χωρὶς νὰ μεταδώσωσιν εἰς τοὺς ἐκταφέντας ἀττικισμοὺς ζωὴν πραγματικὴν, ἥτις διὰ μόνου τοῦ στόματος οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ καλάμου δύναται νὰ ἐμφυσηθῇ. Τὴν αὐτὴν δυσάρεστον αἰσθησὶν κατήντησεν οὕτω νὰ προξενῇ εἰς ἡμᾶς καὶ ἡ προσθήκη καὶ ἡ παράλειψις τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ, καὶ ἡ χρήσις καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῆς δοτικῆς πλείστων ὀνομάτων, καὶ τὸ «σεῖς» καὶ τὸ «ὕμεῖς», καὶ ἡ «μύτη» καὶ ἡ «ῥίς», καὶ τὸ «ἐπρόσφερα» καὶ τὸ «προσήμεγκον», καὶ τὸ «ἐδάγκασα» καὶ τὸ «ἐδηξα» καὶ ἀναρίθμητα ἄλλα, μεταξύ τῶν ὁποίων ταλαντεύεται ὁ γράφων, ὡς ναυτιῶν θαλασσοπόρος μεταξύ Χαρυόδεως καὶ Σκύλλης. Πᾶν τὸ μὴ ἀφορήτως σχολαστικὸν φαίνεται ἡμῖν σήμερον χυδαῖον· ἀντὶ δὲ νὰ ὀλιγοστεύῃ διὰ τοῦ χρόνου, αὐξάνει καὶ κορυφοῦται τὸ κακόν, διὰ τῆς καθ' ἡμέραν ἀποκοπῆς ζῶντός τινος μέλους τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ δι' ἑζόντος ἀττικοῦ ψοφιμίου.

Εἰς τὰς πλείστας τῶν λέξεων, ὧν ἔχει ἀνάγκην ὁ γράφων, μετεδόθη οὕτω ἰδιάζουσα κομματικὴ χροιά, ὅσμη τις ἀγορᾶς ἢ διδασκαλείου, «Παληανθρώπου» ἢ Ψευδηρώδιανου, προστιθεμένη εἰς τὴν σημασίαν αὐτῶν καὶ καθιστῶσα ἀδύνατον τὴν παράστασιν ἀμιγροῦς ἐννοίας, πρὸς ἣν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι μόνον ἐντελῶς ἄχρσοι, ἄσσοι καὶ αὐλοὶ οὕτως εἰπεῖν λέξεις. Ἀλλὰ σήμερον τρεσαῦται εἶναι αἱ ἤδη στερηθεῖσαι τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου προσόντος, ὥστε καταντῶσιν ἄχρηστα τὰ ἐννέα τοῦλάχιστον δέκατα τῆς γλώσσης. Ὁ γράφων νεοελληνιστὶ εὐρίσκεται οὕτω πρὸ τοῦ διλήμματος, ἢ νὰ παραιτηθῇ τῆς μεταδόσεως πάσης

αὐτοῦ ιδέας, τῆς μὴ δυναμένης νὰ ἐκφρασθῇ διὰ τῶν ὀλιγίστων ἀχρόων, ἤτοι κοινῶν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ ὁμιλουμένη ὀνομάτων, ἢ ν' ἀναμιῇ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἰς οἷονδῆποτε πραγματεύεται θέμα, μολύνων διὰ τοῦ ῥυπάσματος τούτου τὴν διαύγειαν πάσης ἐννοίας καὶ τὴν ζωηρότητα πάσης εἰκότος. Πῶς δὲ νὰ συμδιβάσῃ μετὰ τῆς συγκινήσεως ἐξ οἷουδῆποτε αἰσθήματος ἢ τῆς διεγέρσεως οἷουδῆποτε πάθους, μετὰ λύπης ἢ γέλωτος, μετὰ χαρᾶς ἢ δακρύων, τὸν διχασμὸν τῆς προσοχῆς τοῦ ἀναγνώστου μεταξὺ τούτων καὶ τῆς τηρήσεως ἢ τῆς παραβάσεως γραμματικῶν κανόνων; Τοὺς δεδακρυσμένους ὀφθαλμοὺς ξηραίνει ὁ ἀναδιπλασιασμός, οἱ δὲ δακρυσμένοι ὀξοῦσιν ἀφορισμοῦ τῶν λογίων, δημοτικῆς ἐπιτηδεύσεως, Ἐπτανήσου καὶ Λασκαράτου.

Ἡ μόνη ἐνὸς τόνου μετάθεσις ἀρκεῖ πολλάκις νὰ καταστρέψῃ τὰ πάντα. Τὸ ἐπίθετον λ. χ. βυζαντινὸς ἀνακαλεῖ ἀμέσως εἰς τὸν νοῦν μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, κόνιν ἵπποδρόμου, ἀναθυμιάσεις λιβάνου, χρυσοποίκιλτα μωσαϊκά, σκιερὰ κελλία, ὀφθαλμῶν ἐξορύξεις, ῥόπαλα εἰκονοκλαστῶν, ὄργια καὶ τροπάρια, πορφύρας καὶ ῥάσα, πατρικίους ἀσπαζομένους τὸ σανδάλιον ἐταίρων, χῆνας σιτοφαγοῦντας ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ στήθους τῆς Θεοδώρας καὶ ὅσα ἄλλα ἐσυνείθισέ τις παιδιόθεν μετὰ τῶν βυζαντινῶν νὰ συνδέῃ. Ἀλλ' ἅμα μεταδόαπτισθῶσιν οὗτοι «βυζαντινοί», ἀμέσως ἀναμιγνύονται εἰς τὰς ἀνωτέρω ἱστορικὰς ἀναμνήσεις αἱ «Γλωσσικαὶ» τοῦ κ. Κόντου «Παρατηρήσεις»: εἰς τὴν ὁσμὴν τοῦ λιβάνου πνοὴ διδασκαλικῆς κινᾶρας, εἰς τοὺς ἵπποδρομικοὺς ἀγῶνας γραμματικαὶ ἐρίδες τοῦ κ. Βερναρδάκη πρὸς

«τὸν σοφὸν τῆς Ὀλλάνδας», κομβολόγια παραπομπῶν, ὕδρεων καὶ μηνύσεων κατὰ τοῦ Κοραῆ, τοῦ Θεοτόκη, τοῦ Οἰκονόμου καὶ τοῦ Ἀσωπίου ἐπὶ ἀγγραμματοσύνη, μανία ἀνθρώπου διατάσσοντος τοὺς σήμερον Ἕλληνας νὰ λέγωσιν «ἄψ ἀναχάζομαι» ἀντὶ ὀπισθοδρομῶ, ἀνεξήγητος μακροθυμία κυβερνήσεως ἀνεχομένης τοιοῦτο κήρυγμα ἀπὸ ἑδρας Πανεπιστημίου, καὶ πᾶν ἄλλο οὐδεμίαν ἔχον σχέσιν πρὸς τοὺς Παλαιολόγους καὶ τὴν Χρυσομαλλῶ. Ὁ διὰ τοιούτων διωρθωμένων λέξεων ἀναγκαζόμενος. νὰ ἐκφράζη τὰ διανοήματα αὐτοῦ εὐρίσκεται εἰς τὴν θέσιν ζωγράφου, τοῦ ὁποίου πάντα τὰ χρώματα ἤθελον εἶναι μεμίγμένα μετ' αἰθάλης καὶ βορβοροῦ. Οὐδὲν ἄλλο τῷ ὄντι ἢ αἰθάλη καὶ βόρβορος εἶναι ἡ προσθήκη εἰς τὴν σημασίαν πάσης λέξεως χροιάς σχολαστικότητος ἢ χυδαϊσμοῦ. Ἀλυτον δι' ἐμὲ αἰνιγμα εἶναι πῶς διέφυγε τὸν φιλόσοφον νοῦν τοῦ Κοραῆ, ὅτι καὶ αὕτῃ ἡ μετὰ μέτρου καὶ κρίσεως διόρθωσις τῶν τύπων τῆς λαλουμένης ἤθελεν ἔχει ἄφρευκτον ἀποτέλεσμα νὰ διχοτομῇ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου μεταξὺ τῆς γενομένης διορθώσεως καὶ τοῦ σημαινομένου τῆς λέξεως, καθιστῶσα ἀδύνατον τὴν ἀποκλειστικὴν ἐκείνην εἰς μόνην τὴν ἔννοιαν προσήλωσιν, ἀνευ τῆς ὁποίας ὅζει πᾶν ἀνάγνωσμα γυμνάσιματος μαθητικοῦ. Ἐπὶ δὲ ἀπορώτερον φαίνεται, πῶς ὁ Χριστόπουλος, ὁ Βιλλαρᾶς, ὁ Ῥίζος καὶ ὁ Σολωμός, οἱ τόσα ἄλλα ὀρθὰ καὶ καλὰ γράψαντες περὶ γλώσσης, οὐδέποτε ἐσκέφθησαν ν' ἀντιτάξωσιν, ὡς ἀκαταμάχητον ἐπιχείρημα κατὰ τῆς γνώμης τῶν διορθωτῶν, τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς ἀπαρατηρήτου τῶν λέξεων ῥοῆς καὶ τῆς ἐντελοῦς

εἰς τοὺς τύπους αὐτῶν ἀπροσεξίας τοῦ ἀναγνώστου. Τὸ ἐπιχείρημα ὠνομάσαμεν ἀκαταμάχητον, διότι ὁ μὴ δια-
 χασμὸς τῆς προσοχῆς μεταξύ τῆς ἰδέας καὶ τῶν ὑλικῶν
 τῆς παραστάσεως αὐτῆς μέσων οὔτε ἀτομικὴ ἡμῶν γνώ-
 μη εἶναι βεβαίως, οὔτε κανὼν μόνης τῆς τέχνης τοῦ
 γράφειν, ἀλλὰ στοιχειώδους ὅρος πάσης καλλιτεχνίας. Τοῦ
 ἀγαθοῦ αὐλητοῦ ἀκούεται μόνον τὸ μέλος καὶ οὐχὶ συγ-
 χρόνως τὸ φύσημα καὶ ὁ κροταλισμὸς τῶν δακτύλων·
 ὁ δὲ καλὸς ζωγράφος ἐλκύει τὸν ὀφθαλμὸν εἰς μόνον
 τὸ εἰκονιζόμενον ἀντικείμενον καὶ οὐδόλως εἰς τὸ κιν-
 νάβαρι, τὴν ὥχραν, τὸν κρόκον καὶ τὴν λοιπὴν προμή-
 θειάν τοῦ χρωματοπωλείου. Οὕτω καὶ τὸ λεκτικὸν ἔν-
 δυμα τῆς ἰδέας πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἐντελῆ διαφάνειαν
 ἢ μᾶλλον ἀφάνειαν τῶν ὀνομασθέντων «ἀεροῦ φάν-
 των» χιτῶνων ἐκείνων τῆς Κέω, ὑπὸ τοὺς ὁποίους
 ἔλαμπον ὡς ὑπὸ κρύσταλλον αἱ σάρκες τῶν δεσποινῶν
 τῆς Ῥώμης*. Πᾶσα ἐφ' ἑαυτήν, καὶ οὐχὶ ὑπὸ μόνου τοῦ
 σημαινομένου αὐτῆς, ἐλκύουσα τὴν προσοχὴν λέξις
 προξενεῖ ἐν τῷ λόγῳ αἰσθησιν, οἷαν παράκρουσις ἐν
 συναυλίᾳ, κηλὶς ἐπὶ εἰκόνος, μυῖα ἐντὸς ζωμοῦ. Μα-
 ταία δὲ εἶναι ἡ ἐλπίς ὅτι δύναται νὰ παύσῃ ἢ τοῦλά-
 χιστον ἐλαττωθῇ διὰ τῆς ἔξεως καὶ τοῦ χρόνου ἢ ἐξ αὐ-
 τῶν ἀηδία. Τοῦτο θὰ ᾔητο δυνατόν, ἂν ἡ λεγομένη διόρ-
 θωσις περιελάμβανε πλὴν τοῦ γραφομένου καὶ τὸν προ-
 φορικὸν λόγον, οὐχὶ τὸν ἀπὸ τοῦ ἁμῶνος καὶ τοῦ βή-
 ματος μονόλογον, ὅστις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀπαγγε-
 λία γραπτοῦ, ἀλλὰ τὸν συνήθη διάλογον τῆς καθ' ἑκά-

* Τοὺς χιτῶνας τούτους ὠνόμαζον οἱ Λατῖνοι «ventus textilis» καὶ «toga vitrea».

στην πρὸς πάντας ὁμιλίᾳς. Τῆς δὲ μεταξύ διαλόγου καὶ μονολόγου διαφορᾶς πρόχειρον παρέχει παράδειγμα ἢ ἐν αὐτῷ τῷ Βουλευτηρίῳ ἐπικρατοῦσα διγλωσσία. Ἐφ' ὅσον τῷ ὄντι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους μονολογοῦσιν ἐν ἀταραξίᾳ, μεταχειρίζονται τοὺς τύπους τῆς γραφομένης· ἀλλ' ἅμα ἐξ οἵαςδὴποτε ἀφορμῆς ἐξαφθῶσιν, ἅμα ἀρχίσωσιν αἱ διακοπαὶ καὶ διαδεχθῇ ὁ διάλογος τὴν μονολογίαν, εὐθὺς ἀντικαθιστᾷ τὴν ἀπαγγελίαν γραπτοῦ λόγου ἢ ζῶσα λαλιά τῶν Ἑλλήνων, ἢ μόνη δυναμένη μετ' ἀληθοῦς πάθους νὰ συμβίβασθῃ. Οἱ κατὰ κόρως ἀναμιασῶντες ὅτι συμπροοδεύει, ἤτοι ἐξαρχαίζεται, μετὰ τῆς γραπτῆς, καὶ ἡ λαλουμένη, καὶ ὡς παράδειγμα φέροντες βουλευτάς, εἰσαγγελεῖς, δικηγόρους καὶ ἱεροκήρυκας μονολογοῦντας, ἤθελον εἶναι πολὺ πειστικώτεροι, ἂν ἠϋδόκουν νὰ πληροφορήσωσιν ἡμᾶς τίνα οἱ ῥήτορες οὗτοι λαλοῦσι γλῶσσαν συνευθυμοῦντες μετὰ φίλων, ὑπομένοντες τοὺς πόνους χειρουργικῆς ἐγχειρίσεως, ἐπιπλήττοντες παῖδα θραύσαντα ποτήριον, ἀποχαιρετῶντες ἐκπνέοντα συγγενῇ, πατούμενοι καθ' ὁδὸν ὑπὸ ἀπροσέκτου διαβάτου, γονατίζοντες ἐνώπιον γυναικὸς ἢ παραληροῦντες ἐν ὄνειρῳ. Οὐδόλως ἐνταῦθα πρόκειται περὶ γλώσσης τοῦ λαοῦ καὶ γλώσσης τῶν λογίων, ἀλλὰ περὶ διγλωσσίας τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐχόντων γλῶσσαν ζωντανήν, δι' ἧς ἐκφράζουσι πάντα αὐτῶν τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ πάθη, καὶ καταδικαζομένων νὰ μεταχειρίζωνται γράφοντες ἢ ἀγορεύοντες ἄλλην τινά, δι' ἧς εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατος ἡ ἐκφρασις παντὸς αἰσθήματος καὶ παντὸς πάθους. Ὑφ' οἵανδὴποτε καὶ ἂν ἐξετάσῃ τις τὸ

ζήτημα ἔποψιν, πάντοτε εἰς τὴν διγλωσσίαν καταντᾶ. Οἱ μὴ θέλοντες νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἄλλη εἶναι ἡ γραφομένη καὶ ἄλλη ἡ ὁμιλουμένη, πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ παραδεχθῶσι τὴν διχοτόμησιν τῆς τελευταίας ταύτης, εἰς γλῶσσαν μονολόγου καὶ γλῶσσαν διαλόγου, εἰς γλῶσσαν συγκινήσεως καὶ γλῶσσαν ἀταραξίας, ἐχούσας ἰδιαίτερον ἐκάστη λεξικὸν καὶ ἔτι μᾶλλον διαφέρουσιν γραμματικὴν. Κατὰ τὸν Σαιξπείρον τεκμήριον σφοδρᾶς συγκινήσεως εἶναι τὸ νὰ λησμονῇ τις ἐνδεδυμένος τὸν λαιμοδέτην αὐτοῦ καὶ τὰς περικνημίδας· πρὸς ἐκτίμησιν ὅμως τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ σήμερον Ἕλληνας φαίνεται πολὺ ἀσφαλέστερον γνῶρισμα ἢ χρῆσις ἢ παράλειψις τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ. Τὴν τοιαύτην τελείαν τῆς διωρθωμένης γλώσσης ἀνεπιτηδειότητα πρὸς διέγερσιν καὶ ἔκφρασιν παντὸς πάθους πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἶχον ὑπ' ὄψιν καὶ αὐτοὶ οἱ διορθωταί, οἱ ἕνεκα τούτου μετονομάσαντες τὸ μανδύλιον «ῥινόμακτρον», ὡς προωρισμένον ῥῖνας μόνον καὶ οὐδέποτε ὀφθαλμοὺς νὰ σπογγίζῃ. Ἐν τῇ δημιουργίᾳ τῆς λέξεως ταύτης διαλάμπει ἅπασα τῶν λογιωτάτων ἢ καλαισθησία. Ἄν οὐδὲν δύναται τις νὰ λόβῃ ἀποχωριζόμενος τῆς φιλτάτης του θελκτικώτερον ἐνθύμημα τοῦ ὕγρου αὐτῆς μανδυλίου, κατὰ τι διάφορος ἤθελεν εἶναι ἡ προσφορὰ ὕγρου... μάκτρου τῆς ῥινός. Τὸ αἰσθημα καὶ τὰ δάκρυα μετέβαλεν ἡ διόρθωσις εἰς μύξαν καὶ ἀηδίαν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ μᾶλλον κορυζῶντος μάκτρου ἀσυγκρίτως ἀηδεστέρα εἶναι ἢ ἀπὸ τινος χρόνου κατορθωθείσα συγκόλλησις μετὰ τοῦ «θά» τῶν μέσων ἀορίστων καὶ ἡ βδελυρὰ

πληθυντική δοτική τῶν περιπτοσυλλάβων. Ὁ ἀμφιβάλλων περὶ τούτου, ἅς λάβῃ ἀνὰ χειρας προσκλητήριον εἰς τὸν χορὸν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, δι' οὗ οἱ μέχρι βαθμοῦ ὑπουργικοῦ γραμματέως ὑπάλληλοι προσκαλοῦνται «σὺν ταῖς συζύγοις αὐτῶν καὶ θυγατράσιν!!»

Ἐφ' ὅσον τῆς λεγομένης διορθώσεως τῆς γλώσσης προϊστάντο ἄνδρες, οἱοὶ ὁ Κοραῆς καὶ ὁ Ἀσώπιος, οἱ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πλάνῃ διαπρέποντες ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ εὐθυκρισίᾳ, ἠδύνατο ν' ἀπομένῃ ἀμυδρά τις ἐλπίς βαθμιαίας προσεγγίσεως τοῦ προφορικοῦ πρὸς τὸν γραπτὸν λόγον. Πᾶσα ὅμως περὶ τούτου συζήτησις καταντᾷ ἀργολογία, καθ' ἣν ὥραν πάντες πλὴν ἑνὸς οἱ ἔχοντες νοῦν λόγιοι θεωροῦσι πρέπον νὰ λησιμονήσωσι τό: «Αἰσχρὸν σιωπᾶν, βαρβάρους δ' ἔαν λέγειν», οἱ δὲ βάρβαροι οὗτοι χρησιμοδοτοῦσιν, ὅτι πρέπει πᾶς Ἕλληνα νὰ μεταχειρίζηται τὸν κάλαμον αὐτοῦ ὡς σκαπάνην, ὅπως εὐρύνη καὶ καταστήσῃ ὅσον τάχιστα ἀνυπέρβλητον τὸ μεταξὺ τῆς λαλουμένης καὶ τῆς γραφομένης χάσμα. Ὁ τοιοῦτος γραπτὸς λόγος ἐδαπτίσθη ὑπὸ τοῦ σχολάρχου διὰ τοῦ ἐνόματος «ἀστεῖος», θεμελιώδης δὲ τῆς σχολῆς ταύτης ἀρχὴ φαίνεται οὕσα ἢ ἀκριβῶς ἀντίθετος τῆς ἡμετέρας. Ἄν ἡμεῖς πιστεύωμεν ἀπαραίτητον τῶν λέξεων προσὸν τὸ νὰ παρέρχωνται ἐντελῶς ἀπαρατήρητοι, «ῥέουσai ἡσυχῇ» ὡς τὸ ὕδωρ τῆς Σιλῳάμ, οἱ ὁπαδοὶ τῆς νέας αἱρέσεως διδάσκουσιν ἀπ' ἐναντίας, ὅτι πολὺ μᾶλλον τῆς ἐννοίας πρέπει νὰ ἐλκύῃ τὴν προσοχὴν τῶν λέξεων καὶ τῶν κλίσεων ἢ «ἀστείότης». Ἀδικὸν δὲ ἤθελεν εἶναι νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐπιτυχχάνουσι πληρέστατα τοῦ σκο-

ποῦ. Πῶς τῷ ὄντι νὰ προσέξῃ εἰς τὴν ἔννοιαν ὁ ἔχων νὰ θαυμάσῃ τὰ «ἀφίκετο», τὰ «ἐκδίδοται», τὰ «σχῶν τῆς τιμῆς», τὰ «νὰ πληρῶται», τὰ «ἵνα ἐνδῶ», τὰ «ἐπὶ τὸ βῆμα παριών», τὰ «ἔχω δι' ἐλπίδος», τὰ «ὅα ποιήσεται», τὰ «ἐγνώρισεν ἡμῖν ὁ τηλέγραφος», τὰ «δέον ἵνα γένηται», τὰ «προενηνεγμένος», τὰ «ἐξηγησάμην, ἐσημειωσάμην, ἐφιλοτιμησάμην, ὑψηνιξάμην» καὶ τὴν ἄλλην ἀπὸ τινος χρόνου μολύνουσαν τὸν γραπτὸν ἡμῶν λόγον αἰσχίστην κοπρολογία; Καὶ ἄστεϊα δὲ ἂν ὑποτεθῶσι ταῦτα, πρέπει καὶ τότε νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν κατωτάτην βαθμῖδα τοῦ ἀστείου. Οὐχὶ μετὰ τῆς ἀστειότητος τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τοῦ Μολιέρου, τῆς εἰς τὴν διάνοιαν ἀποτεينوμένης, ἀλλὰ μετὰ τῆς κωμικότητος τοῦ Ἀρλεκίνου καὶ τοῦ Πουλκινέλα, τῆς θηρευούσης γέλωτα διὰ παρατάξεως λέξεων ἀλλοκότων. Τὸ δὲ «ἀστειότατον» πάντων εἶναι, ὅτι τὰ τέρατα ταῦτα πολιτογραφοῦνται ἄνευ ἀνάγκης, ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου τῆς ἐκφράσεως κέρδους, ἐκ πλατωνικοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν ἀληδίαν.

Εἰς τοιοῦτον ἐπέπρωτο νὰ κατακυλισθῇ βόρβορον ὁ ἀτυχῆς ἡμῶν γραπτὸς λόγος. Ὁ λογιώτατος τῆς «Βαβυλωνίας» ἦτο τοῦλάχιστον συνεπής, λαλῶν ἀπαρᾶ λᾶκτως ὅπως ἐγγραφεν· οἱ διάδοχοι ὅμως τούτου, πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ἀπὸ πάσης φοδερᾶς ὑποχρεώσεως, προτιμότερον ἐνόμισαν νὰ καταδικάσωσι τὸ ἔθνος νὰ ἔχῃ δύο γλώσσας. Ἡ διαίρεσις τοῦ λόγου εἰς «ἀστεῖον» καὶ μὴ «ἀστεῖον», ἥτοι τὸ διαζύγιον μεταξὺ λαλουμένης καὶ γραφομένης, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς γεγονὸς συντελεσθέν, ἀφ' ἧς ἡμέρας εἰσεχώρησαν εἰς πλείστας

ἐφημερίδας, εἰς τὰ δημόσια ἔγγραφα καὶ αὐτὰ τὰ ἀνακτορικὰ προσκλητήρια, οἱ μονολεκτικοὶ μέλλοντες, οἱ μέσοι ἄοριστοι, τὰ εἰς μι ῥήματα, αἱ περιπτοσύλλαδοι δοτικά καὶ τὰ ἄλλα βδελύγματα, τὰ ὅποια ἀνέχεται μὲν ὁ χάρτης, ἀλλὰ σικχαίνεται καὶ ἀποπτύει παντὸς Ἕλληνας τὸ στόμα. Τὸν κίνδυνον τῆς διγλωσσίας προεῖδε καὶ τὰ ὀλέθρια αὐτῆς ἀποτελέσματα κατέδειξε πρὸ τριακονταετίας ἤδη ὁ αἰμύνηστος Σπυρίδων Τρικούπης*, ὁ οὐδόλως προβλέπων ὅτι ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπέπρωτο νὰ προκηρυχθῇ τὸ σχίσμα ἀπὸ ἁμῶνος πανεπιστημιακοῦ, ἀδιαφοροῦσης τῆς κυβερνήσεως, γελῶντων ἐν σιωπῇ τῶν ἄλλων καθηγητῶν** καὶ οὐδενὸς θέλοντος νὰ κατανοήσῃ ὅποια εἶναι διὰ τὸ ἔθνος συμφορὰ ἢ διγλωσσία. Παραλείποντες πᾶσαν ἄλλην ἐξ αὐτῆς ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ζημίαν, περιοριζόμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς πνιγμὸν ἐν τοῖς σπαργάνοις καὶ ταφὴν ὑπὸ ἀσάλευτον πλάκα τῆς οἱας δῆποτε νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἣτις οὐδεμίαν εἶχεν ἄλλην αἰσιωτέρου μέλλοντος ἐλπίδα, πλὴν τῆς συνδιαλλαγῆς τῆς λαλουμένης πρὸς τὴν γραφομένην. Ἐφ' ὅσον τῷ ὄντι δὲν ἀποδειχθῇ ἐσφαλμένος ὁ θεμελιώδης νόμος τῆς αἰσθητικῆς ἐπιστήμης, ὁ ἀπαιτῶν ἐν πάσῃ τέχνῃ τὴν εἰς μόνην τὴν ἰδέαν ἀποκλειστικὴν προσήλωσιν τῆς προσοχῆς, καὶ οὐχὶ τὸν διχασμὸν αὐτῆς μεταξὺ ταύτης καὶ τῶν

* Βλέπε τὰ προλεγόμενα τῆς α' ἐκδόσεως τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

** Εἰς τούτων μ' ἔλεγε προχθές, ὅτι τὸν εἰσηγητὴν τοῦ «ἀστέριου λόγου», ὀνομάζουσιν οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ «φιλολογικὸν Μακράκη».

ὕλικῶν τῆς παραστάσεως μέσων, ἀδύνατον εἶναι νὰ γράψῃ τις καλλιτεχνικῶς ἑλληνιστί, δι' ἑλλειψιν λέξεων παρερχομένων ἀπαρατηρήτων. Τοιαῦται εἶναι μόναι αἱ καθεκάστην χρησιμεύουσαι ἡμῖν πρὸς ἐκφράσιν, οὐ μόνον τῶν διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν αἰσθημάτων ἡμῶν, ἐν πάσῃ τῆς ψυχῆς καταστάσει. Πρὸς ἀπεικόνισιν οἰουδήποτε αἰσθήματος ἀδύνατον εἶναι νὰ χρησιμεύσωσι λέξεις διαφέρουσαι κατὰ ἐν ἰῶτα ἢ μίαν κεραίαν ἐκείνων, τὰς ὁποίας αὐτομάτως ἐκστομίζομεν ὑπὸ τὸ κράτος εὐρισκόμενοι τοῦ αἰσθήματος τούτου. Ἀλλ' εἰς τὰς πλείστας τούτων ἐνεκόλαψαν ἤδη τῆς γλώσσης οἱ διορθωταὶ τὸ στίγμα τοῦ χυδαῖσμοῦ, τὸ ἐλκύνον ἐπ' αὐτοῦ τὴν προσοχὴν καὶ καθιστῶν αὐτὰς ἀχρήστους ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ. Αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι τῆς λαλουμένης εὐρίσκονται εἰς ἡν περίπου θέσιν ἄνθρωπος καταδικασθεὶς δι' ἀδίκου ἀποφάσεως, τοῦ ὁποίου πάντες μὲν ἀναγνωρίζουσι τὴν ἀθωότητα, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξαλείψῃ τὸν ὑπὸ μωροῦ ἢ ἀσυνειδήτου δικαστοῦ στιγματισμόν. Ταύτας ἀναγκάζεται ὁ συγγραφεὺς ν' ἀποφεύγῃ οὐχὶ ὡς χυδαίας, ἀλλ' ὡς στερηθείσας τὸ προσὸν τοῦ ἀχρόου καὶ ἀπαρατηρήτου. Ἀληθῶς δὲ εὐχρηστοὶ ἀπέμειναν οὕτω μόναι αἱ κοιναὶ τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ λαλουμένῃ. Ἀλλ' ὅσα δύναταί τις νὰ ἐκφράσῃ διὰ τοῦ ἐλλειπεστάτου τούτου λεξιλογίου εἶναι τόσον ὀλίγα, ὥστε ταχέως ἀποκάμνει ἀναγκαζόμενος νὰ θυσιάζῃ τὰς πλείστας καὶ πολλάκις τὰς καλλίστας τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ πρὸς ἀποφυγὴν γλωσσικῆς ἀηδίας. Περὶ τοῦ Παγανίνῃ λέγεται ὅτι κατῴρθωσε νὰ θέλῃ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ διὰ βιολίου, εἰς τὸ ὅποιον μία μόνη ἀπέμενε χορδὴ. Τοιοῦτό τι ὄργανον κατήν-

τησεν ἐκ τῶν ἀδίκων ἐξοστρακισμῶν καὶ τῆς βρυκολακιάσεως τῶν ἀπτικῶν τύπων ἢ γραφομένη γλῶσσα. Ἀλλ' οὔτε εὐκόλον εἶναι νὰ γίνη τις Παγανίνης, οὔτε πιστεύομεν ὅτι κάκεῖνος δὲν ἤθελε προτιμήσει νὰ φυτεύῃ λάχανα, ἂν κατεδικάζετο εἰς ισόβιον χρήσιν μονοχόρδου*.

Ὁ δ' ἕτερος τῶν ἐν ἀρχῇ τοῦ προλόγου τούτου μνημονευθέντων δύο λόγων περιορίζεται εἰς τὸν ἐξῆς ἀπλούστατον συλλογισμόν, ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, τὸ ὅποιον ἤθελα δαπανήσῃ, ὅπως γράψω μίαν μόνην μετριωτάτην σελίδος, ἡδυνάμην ν' ἀναγνώσω εἰκοσι τοῦλάχιστον καλλίστας τοῦ Σπένσερ, τοῦ Ἡλιοδώρου, τοῦ Ρενάν, τῆς Σάνδ, τοῦ Λουκιανοῦ, τοῦ Ἀῖνε ἢ τοῦ Τενυσῶνος· ἀκαταμέτρητος δὲ ἤθελεν εἶναι παρ' ἐμοὶ οἷσις ὁ φόβος μὴ ζημιώσω ἐκ τούτου τοὺς, τυχόν, ἀναγνώστας μου, ἐνῶ πρόχειρα εἶναι καὶ αὐτοῖς τῶν συγγραφέων τούτων καὶ πλείστων ἄλλων ἰσαξίων τὰ ἔργα. Τοιαύτην πάντοτε ἀντέταξα ἑνστάσιν εἰς τοὺς ζητοῦντας ἄρθρα ὑπὲρ περιοδικῶν, ἐφημερίδων καὶ ἡμερολογίων. Μεταξὺ ὅμως τούτων εὐρέθησαν καὶ τινες κατορθώσαντες δι' ἐκτάκτων ἐκδισαστικῶν μέσων νὰ με μεταβάλωσιν εἰς ἀκούσιον συγγραφέα τῶν ἐν τῷ παρόντι συνεκδιδομένων σκαλαθυρμάτων. Ἡ μόνη εἰς τὴν ἐκδοσὶν ταύτην συμμετοχὴ μου περιορίζεται εἰς τὴν ποροχὴν τῆς ζητηθείσης ἀδείας. Ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ διατρίβων οὐδεμίαν ἐπεθεώρησα τυπουμένην, καὶ ἐντεῦθεν ἀπέμειναν ἱκανὰ τυπογραφικὰ σφάλματα, δυστυχῶς δὲ

* Τί κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔπρεπε νὰ γίνη, καὶ τί καὶ σήμερον δύναται νὰ γίνη, ταῦτα πιθανὸν νὰ ἐκθέσωμεν ἐν προσεχεῖ ἡμῶν πραγματείᾳ.

καί τινες ζημιόῦσαι τὴν ἐννοίαν λέξεων παραλείψεις καὶ παραλλαγαί, τὰς ὁποίας καλὸν ἤθελεν εἶναι νὰ διορθώσῃ κατὰ τὸν προταχθέντα πίνακα, πρὸ τῆς ἀναγνώσεως, ὁ λαμβάνων εἰς χεῖρας τὸ βιβλίον.

Ἡ ἐν τέλει τοῦ τεύχους ἀνατύπωσις ἀρθριδίων τινῶν τοῦ «Ἀσμοδαίου» μοὶ ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐνθυμίσω τῷ ἀναγνώστῃ, ὅτι ταῦτα ἐγράφησαν πρὸ δεκαετίας, ἐν ᾧρᾳ πολιτικοῦ ἀνσέβρασμοῦ καὶ γενικῆς τοῦ ἔθνους ἐξεγέρσεως κατὰ τῶν ἐπικληθέντων «Στηλιτῶν». Ὅλως ξένος ὢν τότε τῇ πολιτικῇ καὶ οὐδένα γνωρίζων προσωπικῶς τῶν ἀνδρῶν τούτων, ἔγραψα περὶ αὐτῶν ἐπὶ μόνῃ τῇ βάσει τῶν εἰδήσεων, τὰς ὁποίας μοὶ παρεῖχον οἱ προσκαλοῦντές με νὰ συναγωνισθῶ μετὰ παντός Ἕλληνας, πρὸς σωτηρίαν τοῦ «κινδυνεύοντος πολιτεύματος». Ἡ ὑπόμνησις τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς πηγῆς τῶν πληροφοριῶν φαίνεται μοι καλλιτέρα πάσης ἄλλης ἱκανοποίησις τῶν πιθανῶς ἀδικηθέντων.

Ε. Δ. Ρ.

